

Nr 7 1964

Årgång 16

Pris 75 öre

vi kvinnor

naderna i medellivslängden mellan könen ökar i de flesta länder. I Sverige var skillnaden under perioden 1936—1940 blott 1,2 år. 1960 var den 2,6 år.

*

KOOPERATIVA FÖRBUNDETS SPARKASSA inbjuder från och med i höst alla kvinnliga medlemmar i konsumtionsföreningarna såväl som maka till medlem att öppna sparkonto med gratis grupplivförsäkring, därest hon under ett år kommer upp till ett sparande av 2.500 kronor. Har hon under året sparat minst 500 kronor erlägger hon en grupplivförsäkringsavgift på 20 kronor. Det finns ännu stora grupper i folkhemmet, anser KF, som inte fått sina trygghetsproblem lösta, och menar att den viktigaste av dessa grupper märkligt nog är hemmafruarna. De får genom detta KF:s initiativ möjlighet att komma i åtnjutande av en förmån, som redan stora kategorier åtnjuter. Enligt senaste tillgängliga siffror fanns det 1960 i aktiv ålder (upp till 65 år) 1.170.000 hemmafruar. Av gifta kvinnor förvärvsarbetar drygt en fjärdedel.

*

VAD DET GALLER KVINNORNA i lantbrukshushållen framgår av statistik att de förvärvsarbetar i större utsträckning än övriga gifta kvinnor. Ungefär en tredjedel av lantbrukshushållens hustrur gör en arbetsinsats i jordbruket som motsvarar minst halvtid eller mer utanför själva hushållsarbetet. Bara fem procent redovisar ingen arbetsinsats. Eftersom arbetet är oavlönat kommer de ej med i redogörelserna över förvärvsarbetande kvinnor. Också inom jordbruksarbetet är tendensen den, att gränserna mellan traditionellt manligt och kvinnligt arbete alltmera suddas ut på grund av den tekniska utvecklingen och maskinella hjälpmedel, vilket kan innebära att det i framtiden kommer att ställas betydligt större krav på kvinnornas arbetsinsats i jordbruket. Utnyttjandet av tekniska hjälpmedel kan samtidigt frigöra kvinnorna för andra arbetsuppgifter.

*

I MOTALA sitter tre- och femåringar på skolbänken och — pluggar engelska. Det är ABF:s planer som sålunda har realiserats. Det är ännu så länge ett experiment men på ABF-håll är man mycket optimistisk inför denna nya form av lek—språkskola.

*

STOCKHOLM lär väl slå hyresrekord med 113 kronor per kvadratmeter. Det rör sig om två snart inflyttningsklara flerfamiljshus vid Smedslättens gård, byggda av en byggmästare från Norrköping. De flesta lägenheterna förmedlas av Stockholms bostadsförmedling som i första förväningen skrev till byggföretaget: — Ni tänker väl inte ta ut dessa hyror? Byggherren kanske också blev förvånad när han fick en sådan fråga — i varje fall har han inte kommit sig för med att svara. Ändå lär inte lägenheterna varit särskilt lyxiga. Enligt arkitekten för byggområdet är de inte utrustade med vare sig guldkantade badkar eller mosaikgolv utan tydligen avsedda för s. k. vanligt folk. Här som i så många andra fall är det väl den alltmer brännande orsaken — markspekulationen, som gör sig gällande. Är det inte tid att göra något åt den, kan man fråga sig.

OMSLAGSBILDEN:

Ann-Christine Hagberg — svenskt OS-hopp. Oavsett resultaten i Tokio är Ann-Christine en fin representant för svensk ungdom av i dag.

SAMEXISTENS I KYRKLIGA FRÅGOR tvingades 165 representanter för Europas kyrkor att dryfta på Östersjöns böljor i stället för, som ursprungligen var avsett, på Strandhotellet vid Nyborg i Danmark. Samexistensen mellan länderna har ännu inte utvecklats så långt att TDR:s präster får beträda Danmarks och andra NATO-länders jord. Det var den fjärde europeiska kyrkokonferensen som sålunda genomfördes på detta märkliga sätt. För att bereda även TDR:s delegater möjlighet att delta i förhandlingarna hyrde man M/S Bornholm och hämtade upp dem i Malmö, varefter man seglade ut på internationellt vatten, där konferensen ägde rum.

*

VACKRA INDIANKVINNOR som tros vara ättlingar till de legendariska amazonerna har upptäckts i hjärtat av Ucayliflodens otillgängliga djungelområden i Peru. Det var en halvmilitär expedition som påträffade en stam med högresta män och kvinnor. Kvinnorna som är långhåriga och svartögda jagar tillsammans med männen och de är mycket skickliga i att hantera pil och båge. De tros vara ättlingar till de amazoner, som en gång beskrevs av en spansk upptäcktsresande och som amputerade högra bröstet för att lättare kunna använda pilbåge. Expeditionen kunde emellertid inte komma tillräckligt nära stammens läger för att studera kvinnornas bröst. Men i övrigt motsvarade de beskrivningarna av de sägenomsprungna amazonerna.

*

SERVERING KAN VÄGRAS av rasskäl och någon motivering behöver restaurangägaren inte avge för en sådan vägran, slår JO fast. Han bör emellertid inte därest skälen är att han ogillar vissa raser eller folkgrupper, lägga fram dem så att han gör sig skyldig till rashat eller årekränkning. Det är kontentan av JO:s svar till Zigenarsamfundet, som har påtalat en sådan vägran i Borås. Enligt JO:s mening är dock inte rasdiskrimineringen så långt utvecklad i Sverige att någon form av lagstiftning mot densamma är nödvändig.

*

MANNEN SLITS NER fortare än kvinnan framgår av en utredning föranställd av livförsäkringsexperten. Kvinnornas dödlighet är lägre än männens och störst är skillnaden i USA, Frankrike och Sovjet, där den återstående medellivslängden för en 45-årig kvinna överstiger männens med mera än fem år. Denna utveckling tycks vara en följd av lägre motståndskraft mot "slitage" i den manliga kroppen. Kvinnan tycks stå ut med den moderna tidens stress bättre än mannen. Det verkar också som om skill-

Nummer 7 — 1964 — 16:e årg.

Ansvarig utgivare:

VALBORG SVENSSON

Redaktör: BIRGIT JANSSON

I redaktionskommittén:

GUNNEL GRANLID

MAUD SUNDQVIST

BIRGIT ÖHRN

Annonser: BIRGIT VINNA, Gimå-gat. 40, Johanneshov. Tel. 48 59 70

★

Utkommer med nio nr per år

Prenumerationspris per år 6 kr

Lösnummer 75 öre

Postgiro 5 13 23 — Norrtullsgatan 5, 1/2 tr., Stockholm Va

SVENSKA KVINNORS

VÄNSTERFÖRBUND

Tel. 32 80 96

Sjuhäradshälsöbygdens Tryckeri AB, Borås 1964

ur innehållet:

SKV-brev till Ulla Lindström	3
Elin Wägner om freden och om kvinnorna	4
Ur Det talande trädet	6
Ta varmt på dig	7
Novellen: Marika	8—9
Helen Joseph	11—12
Ärens tröst	12
Köp, sug och släng	13
Barnens sida	14
Gymnastik och massage	16
Kåseriet	19
Allmän cancerkontroll får vänta, personalbrist käpp i hjulet	20

Svenska Kvinnors Vänsterförbund

uppstod år 1931 och har utvecklats ur föreningen Frisinnade kvinnor, som bildades 1914. Det bygger på samarbete mellan olika åsiktsriktningar och har därvid alltid hävrat sin tro på kvinnornas särskilda uppgift för fredens sak och sin övertygelse att samhället måste omdanas till att motsvara även de kvinnliga medborgarnas behov.

SKV är sedan maj 1946 svensk sektion av Kvinnornas Demokratiska Världsförbund (KDV), som omfattar över 200 miljoner kvinnor i 80 länder. KDV och dess nationella organisationer kämpar för att vinna och praktiskt förverkliga kvinnornas rättigheter: rätt att rösta och rätt att väljas, rätt till arbete, till lika lön för lika arbete och till befordran; rätt till undervisning och yrkesutbildning och till social trygghet för moder och barn.

KDV och dess nationella organisationer kämpar för att tillförsäkra alla barn ett lyckligt liv i trygghet; undervisning och goda bostäder, hälsovård, sund litteratur, goda fritidssysselsättningar. KDV vill samla all världens kvinnor oberoende av hemort, ras och livsåskådning till försvar av freden.

SKV-brev till Ulla Lindström

I ett brev till statsrådet Ulla Lindström har SKV tagit upp en rad frågor av avgörande betydelse för barnfamiljerna i vårt land:

"Svenska Kvinnors Vänsterförbund har som målsättning att alla barn skall få sin försörjning och vård, sin fostran och utbildning tryggad oberoende av föräldrarnas ekonomi.

Förbundet delar familjeberedningens uppfattning att de allmänna barnbidragen i fortsättningen liksom hittills bör utgå med lika belopp till alla barn och utgöra det grundläggande stödet. Förbundet anser dessutom att de bör successivt utvecklas till att täcka kostnaderna för barnens hela konsumtion. I början av detta år framhöll förbundet att barnbidragen borde fördubblas. Hur blygsamt detta krav var visar de intervjuundersökningar familjeberedningen gjort. De visar att familjerna lägger ut ett större belopp enbart för mat åt barnen. Vi är oroade av skatteberedningens förslag om ökade indirekta skatter som kan göra den föreslagna höjningen av de allmänna barnbidragen illusorisk. Barnbidragen måste bli standardbeständiga.

Beräffande den av familjeberedningen diskuterade ersättningen (vårdbidrag) till föräldrar för små barns vård och fostran, hälsar förbundet en sådan åtgärd som ett steg på vägen till köns jämlikhet och frihet att välja mellan att arbeta borta eller hemma. Förbundet anser att ersättningen inte får bli bara ett litet handtag utan på längre sikt närma sig nettointkomsterna av motsvarande arbete i öppna marknaden.

Så länge de allmänna barnbidragen täcker så liten del av kostnaderna för barnens konsumtion som nu, finns det mycket starka skäl för ett familjetillägg för familjer med 3 eller flera barn.

Familjeberedningen har inte tagit upp enförälderfamiljernas problem. Förbundet vill här erinra om sin begäran av den 21 maj 1960

hos Statsrådet om skapandet av ekonomisk grundtrygghet för enförälderfamiljen. Vi anser denna fråga fortfarande aktuell och vid utarbetande av förslag om familjetillägg bör detta beaktas.

Kvinnornas frigörelse och båda föräldrarnas valfrihet mellan borta- och hemmaarbete måste fungera till fördel för barnen, samhällets framtid. Hela produktionsutvecklingen går i en riktning som innebär att de enskilda hemmen inte ensamma kan erbjuda en tillfredsställande miljö för barnens anpassning till det moderna samhället. Det måste därför satsas betydligt mera än hittills på anordningar för kollektiv fostran och utveckling av samhällets kontakt med hemmen.

Den översyn som familjeberedningen redan gjort av den offentliga barntillsynen och som lett till vissa förbättringar av statsstödet, är steg i rätt riktning. Vi anser dock att kommunerna måste åläggas, att avsätta tomter och bygga daghem, halvdaghem, lek-skolor och fritidshem i den omfattning behovet kräver.

Vi är oroade över att daghemmen håller på att bli ett komplement till familjedaghemmen i stället för tvärtom, familjedaghem som därtill i regel saknar all kontakt med förskolepedagoger.

De möjligheter som finns till ökad utbildning av förskolepedagoger genom extra intagning vid seminarier bör effektivt utnyttjas samtidigt som nya seminarier inrättas i snabbare takt. I samband därmed måste också åtgärder vidtagas, som kan minska avgången bland förskollärare.

Föräldraskolning i olika former får ökad aktualitet. Barnavårdscentralerna, som omfattar 90 procent av familjerna, måste ges sådana resurser att barnens fysiska och psykiska hälsa kan kontrolleras och föräldrarna redan under barnens första levnadsår få undervisning och rådgivning om de problem fostran reser. Under nuvarande beklagliga brist på barnpsykologer måste föräldraskolning också systematiskt förmedlas av radio och TV."

vi har
läst...

tänkvärda ord av fil. kand. Björn Beckman om mannen, amningen och emancipationen i Hertha nr 4/64:

... "Den traditionella rollfördelningen konsolideras under spädbarnstiden. Det är då som kvinnan förvärvat sitt försprång, sitt handlag, sin moderlighet, medan mannen förvärvat sitt handikapp, sin fumlighet och tafathet. Han kelar gärna med barnet men lämnar det till modern när det skriker. Hon förstår bättre och han har ändå inget ansvar.

I ett modernt, emanciperat äktenskap där man söker göra allvar av tudelningen inte bara av yrkesarbetets utan också av barnavårdens förpliktelser och

tillfredsställelse utgör amningen ett av de grundläggande problemen. Det finns olika möjligheter. Man kan antingen helt avstå från amningen, vilket dock säkert många skulle tycka vara synd eftersom den ofta bereder modern både fysisk och psykisk tillfredsställelse och anses ge barnet den bästa mjölken. Man kan också tänka sig att låta mannen handha huvuddelen av vårduppgiften mellan amningsmålen, vilket dock bara är tillämpligt för en exklusiv grupp som inte är beroende av regelbundna arbetsuppgifter utanför hemmet. Närmast till hands kan det tyckas att uppskjuta den konsekventa tudelningen av barnavården till efter amningstiden men detta förutsätter stor principfasthet och en målmedveten strävan att arbeta in pappans handikapp för att man inte ska halka in i den traditionella rollslen-trianen.

Den ideala lösningen förefaller vara ett system där bröstfödning och flaskfödning alterneras. Sköts detta regelbundet behöver därmed inte bröstmjölks-

tillförseln riskeras. På detta sätt går det att redan under spädbarnstiden genomföra en konsekvent skiftindelning både för yrkesarbetet och barnavården. Barnet lär sig från början att ha två vårdare. Genom att spädbarnets måltider är deras viktigaste kontakttillfällen med omvärlden är det också viktigt för förhållandet pappa—barn att pappan är med om matningen från början.

För kvinnans emancipation är mannens engagemang i barnavården vital men jag vill i detta sammanhang särskilt betona hur viktigt jag tror att det är för mannens personliga lycka och tillfredsställelse och för familjen som harmonisk enhet att mannen engageras i barnavården. Har man väl klarat av spädbarnstiden tror jag att denna nya rollfördelning kommer att te sig som det enda rimliga, trots alla de hinder som den nuvarande samhällsorganisationen och kulturmönstret ställer upp. Kvinnans lika rätt till arbete och mannens lika rätt till barnen är intimt sammanknutna."

ELIN WÄGNER

om freden och om kvinnorna

"Mänskligheten måste utrota kriget innan kriget utrotar mänskligheten" — i denna klassiska formulering sammanfattade Elin Wägner redan 1918 vad som alltså är vår största uppgift. I denna artikel, hämtad ur IKFF:s medlemsblad tecknar Andrea Andreen bilden av Elin Wägner som förkämpe för fredens sak och för kvinnornas jämlikhet.

Av alla de människor jag känt är Elin Wägner den som betytt mest för min livsåskådning och min strävan.

Första gången jag skymtade henne var 1911 på Kvinnliga studentföreningen i Uppsala, där hon höll föredrag. Pennskaftet, denna strålande, käcka bok, hade nyss kommit ut. Kvinnans politiska rösträtt var den stora frågan. Elin Wägner var helt engagerad, entusiastisk och fylld av förhoppningar.

Jag har frågat mig om hon redan då var medveten om fredens nödvändighet. Långt senare (1941) har hon själv besvarat den frågan och sagt att bland det hon hoppades få uppleva när kvinnornas medborgarrätt blev verklighet var ett starkt kvinnligt inslag i riksdag och regering samt internationell avrustning.

Det var därför ganska självklart att Elin Wägner var en av de 19 som den 19 mars bildade Föreningen frisinnade kvinnor, den förening som 1931 utvidgades till att bli Svenska Kvinnors Vänsterförbund. Ada Nilsson har sagt att Frisinnade kvinnor fördes upp på barrikaden under parollen "mot krigspsykos, för demokrati och för kvinnornas likstälthet".

Lika naturligt var det att Elin Wägner våren 1915 var en av de svenska deltagarna i kvinnornas fredskongress i Haag. Den kongress som blev upphov till Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet. I ett flygblad, utgivet 1918 av Frisinnade kvinnor, skrev Elin Wägner att kvinnorna på fredskonferensen i Haag hade utdömt våldspolitiken och att det under de år som följt blivit klart att "mänskligheten måste utrota kriget innan kriget utrotar mänskligheten".

Så kom år 1921. Kvinnorna hade fått rösträtt och valbarhet, de första kvinnorna kom in i riksdagen. "Från vår utgångspunkt", skriver Elin Wägner, "var det naturligt att betrakta kvinnorna som den nya faktor i samhällslivet som kunde leda utvecklingen in på andra banor." Men så skedde inte. Det blev ganska snart klart att systemet förblev orubbat, kvinnorna fick ej något väsentligt inflytande där.

Kvinnornas brist på sammanhållning var också ödesdiger. Den internationella föreningen för kvinnornas politiska rösträtt tilläts dö — det var kanske oundvikligt, IKFF "trodde sig om att kunna uträtta stora ting när dess medlemmar blivit fria medborgare i ett nytt Europa". Elin Wägner har i Väckarklocka ett par gripande sidor om förbundets ansträngningar. Omkring 1930 gjorde IKFF tillsammans med andra kvinnoorganisationer en sista stor aktion för att tvinga av-

rustningskonferensen att komma till något resultat men utan framgång.

Själv skrev Elin Wägner år 1935 en flammande appell, enastående skickligt formulerad, för "kvinnornas vapenlösa uppror mot kriget". Hon följde också med den delegation som på hösten for till Genève och överlämnade appellen med 20.000 svenska kvinnonamn till Benes, årets ordförande i Nationernas Förbund.

I en senare kommentar konstaterar Elin Wägner att kvinnorna delats upp i skilda läger och låtit politikens planlösa spel bestämma var deras front skall gå. "De måste inse att de har en gemensam fiende i kriget och att de inte får göra det möjligt utan omöjligt." Hon återkommer ofta till nödvändigheten av kvinnornas sammanhållning. Vi är, säger hon, en kvinnogeneration i en världshistorisk skarv, vi har order att föra historiens tåg över en avgrund, med sammanflätade viljor kan vi bygga en bro och fylla vår uppgift.

Elin Wägner hörde till dem som plågades fruktansvärt av kvinnornas vanmakt i en farlig tid. Då fann hon en ny angreppspunkt på problemet och därmed nytt mod. Redan i "Dialogen fortsätter" (1932) läser vi om en stor kvinnohistoria i fortiden och drömmen om att det nuvarande övermaskuliniserade skedet som hade en relativt kort historia en gång skulle ta slut. Under dessa år studerade Elin Wägner forskare som Bachofen. Hon nämner också Emilia Fogelklous arbete om Birgitta "som betytt så mycket för mig".

Utrymmet här tillåter endast en antydning om de tankegångar Elin Wägner framlagt i Väckarklocka. Hon fann att den första och största mänskliga auktoriteten var moderns. Den är förlorad. Moderns hållning till omvärlden kan inte vara aggressiv och provocerande. "Hur skulle det ha gått för en liten hårlös hop att göra sig till ovän med hela skapelsen?" Men hur har det gått sedan — människornas frihet och lycka har kommit att betyda herraväldet över jorden.

— — — Världen kan erövrats nu, så långt är vi komna. Men aldrig dess härlighet. När erövringen av världen är fullbordad då är också dess härlighet fullgånget. — — — Strävan efter herraväldet över jorden har fört till kvinnornas maktlöshet och våldets maktställning. — — — Kvinnornas stigande inflytande måste bestämma våldets avtagande inflytande.

"Idealet vi vill fram till är en värld framsprungen ur samarbete mellan män och kvinnor."

År 1944 framlade en grupp inom Svenska kvinnors vänsterförbund ett förslag till representationsreform på grundval av 50/50. Förslaget har sitt intresse därför att broschyren där förslaget publicerades åtföljs av ett flygblad där Elin Wagner rekommenderar den. Förslaget innebar "ett lagstadgande om samma antal kvinnor som män i alla representantförsamlingar, dvs. i riksdag, landsting, stadsfullmäktige och kommunalfullmäktige. Ett sådant stadgande kan lämpligen ges den formen att varje plats skall besättas av en man och en kvinna". Elin Wagner skrev i sitt flygblad: "Det gäller att övervinna ett ständigt motstånd, en tung och trög orörlighet som mitt under samhällets våldsamma förvandlingar håller fast vid uppfattningen att kvinnorna ska låta männen sköta de allmänna värven. 'Från fäder har det kommit, till söner skall det gå', det gäller inte bara riksdagsmandaten utan hela förvaltningen av det svenska kulturarvet, så sant som det inte är någon tillfällighet att detta motto är inristat på Nordiska museets granitpelare." Detta är måhända Elin Wagners sista uttalande i tryck om kvinnornas svårigheter i manssamhället.

Hur tedde sig världens problem för Elin Wagner under hennes sista år? Utgående från insikten om att herraväldet över jorden måste avlösas av tjänandets livsstil formade hon sin världsbild. Icke-våld människor emellan och fred även med jorden. Ingen skogsskövling och jordförstöring, inga förorodade vattendrag, intet slöseri med naturtillgångarna, oförfalskade livsmedel, plats för hantverket, maskinerna och tekniken som våra tjänare, ej våra herrar, ingen överdriven vördnad för vetenskapen.

Nu femton år senare hur skulle hon bedömt vårt läge? Det skulle inte förvåna henne att förintelsemedlen mångtusendubblats — det förutsåg hon 1918. Hon skulle finna det naturligt att kvinnornas samhällsinflytande ökat blott obetydligt — det insåg hon 1941. Hon skulle glädjas över att kvinnorna i vårt land kommit ett stycke på väg mot att genomföra kravet på att "moderskapet skall vara frivilligt och kärlekslivet löst från ekonomiskt beroende". Hon skulle glädja sig över de många nya länderna, men sörja över den växande klyftan mellan rika och fattiga länder. Hon skulle sörja över att även om många länder förverkligat hennes dröm om "en värld dit kvinnorna nännas sätta sina barn" så hotas denna värld ständigt av undergång.

En ny bok om Gunborg!

TORA DAHL

Sommar och vinter

Tora Dahl befäster med sin senaste bok ställningen som en av de finaste människoskildrarna i vår litteratur.

22:50, inb. 27:50

TIDEN/FIB

konstnärlig läsvärd fruktansvärt aktuell

Vad är hjälplösare utlämnad åt omgivningen än ett barn? Ät föräldrar — kärleksfulla, slöa, ointresserade ibland t. o. m. hatiska — åt lärare av lika varierande slag, åt släktingar, sköterskor, kamrater. Vi vet så litet vad som händer våra barn, era barn, allas barn. De berättar inte mycket ens när de kommit till den ålder, att de kan. Kanske försöker vi av deras olika attityder och många gånger för oss obegripliga reaktioner utläsa vad som hänt dem, men sällan kommer vi över gissningsstadiet. Vår egen barndom skulle väl vara den nyckel som kunde hjälpa oss, men de flesta av oss minns så litet. De nyckfulla episoder som fastnat i vårt minne begriper vi rätt litet av.

Nu har vi en svensk författarinna, Tora Dahl, som i böckerna om Gunborg med nästan mikroskopisk noggrannhet följt en flickas uppväxt under åren kring sekelskiftet. Tora Dahl äger ett enastående minne och med stor känslighet och inlevelse berättar hon om Gunborg — sitt alter ego — så att läsaren känner att just så var det!

I höst har den sjätte boken "Sommar och vinter" utkommit. Gunborg är 14 år och boken handlar om två somrar och en vinter.

Den första sommaren tillbringas hos den präktiga familjen Bo-rell, verksamma i frälsningsarmén. Gunborgs mamma — som är ogift, fast Gunborg tror att hon är änka — försörjer sig och sin dotter genom att hyra ut rum och baka kakor och tårter och lyckas med oerhörd ansträngning dels hålla flickan i en "fin" skola, dels kosta på henne sommarvistelse på landet. Gunborg vantrivs fruktansvärt i skolan där hon ideligen påminns — ofta oavsiktligt — om klasskillnaden. Hon blir desperat och har besvärliga sammanstötningar med odrögliga och oförstående lärarinnor. Enda trösten är den kloka och glada handarbetslärarinnan. Somrarna är hennes oaser i en trist och fientlig värld.

Den andra sommaren tillbringas på ett pensionat i Blekinge tillsammans med vuxna och barn ur intellektuell miljö. De flesta är ungefär lika fattiga som Gunborg själv, men det tycks inte bekymra dem speciellt och bland dessa människor trivs Gunborg med sin obändiga läslust och sin mimosakänsliga frihetsträngtan. En av de manliga gymnasiesterna svarmar för Gunborg och om hon inte precis är förälskad är hon lycklig över att vara uppmärksam. Man skiljs och var och en återvänder till skolan.

När man läser denna minutiösa men samtidigt ömsinta skildring av en flicka uppvuxen under en tid så pass skild från vår känner man först en stor lättnad att henens plågoandar dock definitivt tillhör det förflutna. Vilken lärarinna sätter som sitt mål att kväsa en elev för att hon visar lite självständighet? Vem slår sitt barn i den fasta förvisningen att det är en god gärning? Vem vågar inte stå för att vara en ogift mor? Men, när man lagt boken ifrån sig börjar man fundera. Är förhållandena så förfärligt mycket bättre? Själva grundföreställningen att barnen tillhör föräldrarna, att de är några säregna varelser utan övriga medborgerliga rättigheter dras vi alltså med. Så länge barn kan misshandlas av föräldrar, utlämnas till skolorna med ytterst ringa klagorätt, ekonomiskt vara helt beroende av familjen är Tora Dahls böcker inte bara intressanta, konstnärliga och läsvärda utan fruktansvärt aktuella.

E. P.

Tora Dahl: Sommar och vinter. Tidens förlag. Kr 22: 50.

ur

det talande trädet

av Artur Lundkvist

Jag vill födas! jag vill andas, jag kan inte leva längre på detta tjocka blod som pumpas genom mig,

jag vill se, jag vill ut ur mörkret, ut ur denna främmande kropp som omsluter mig,

jag litar inte på den, den vaggar omkring så besynnerligt, vacklar, hotar falla,

jag anar ju inte vilka risker den tar, och råkar den ut för en olycka går det ut över mig också, det är hemskt att på detta sätt vara utlämnad åt en annans godtycke,

kvinnan som ska bli min mor eller kanske redan räknas för att vara det, hon kan ju rent av förlora förståndet, vad vet jag, vad kan jag göra,

jag försöker komma underfund med vad hon tänker, men det når inte fram till mig, det är bara detta tjocka, kvävande blod som strömmar igenom mig, pumpas fram med tunga stötar, vilken huvudvärk det ger!

kanske tänker hon ingenting, kanske är det bara jag som tänker, hon kanske mest ligger och sover eller dåsar, hon håller sig långa tider så misstänkt stilla, jag måste sprattla och sparka allt vad jag förmår för att väcka henne, få liv i henne på nytt,

jag letar efter en utväg, jag måste ut på något sätt ur den här kroppen, men överallt är det tillstängt, mjukt och segt motstånd, skvalpande varmvatten, man ligger där och flyter alldeles hjälplös,

men det måste finnas en utgång, någonstans, på något sätt, jag måste tränga mig ut, arbeta mig ut, bana mig väg, jag känner ångesten allt häftigare i denna dödsfälla,

ändå vet jag inte vad som väntar mig utanför, det kan vara långt värre än här, vad vet jag, något gränslöst öppet och svindlande, kanske också stötar och hänsynslös brutalitet, inte inbäddat och skyddat som här,

sen får man slå sig fram på egen hand, utanför den stora kroppen, och det kan bli ett helvete kanske, visst är jag ängslig, ja, rädd, för att inte säga skräckslagen,

men vad ska jag göra, jag kan ju inte vara kvar här längre, då börjar jag ruttna, kvävs i blod, det måste så ske, födelsen är oundviklig, min första katastrof,

jag kan bara driva på, varken hindra eller avgörande ingripa på annat sätt, det är en förbannad situation man råkat in i redan från början, hade varit bättre att man aldrig blivit till,

fast det är intressant att se hur det går, skrämmande men spännande, friska tag bara, mod och beslutsamhet, så föds man trots allt till ett liv som man inte bett om och ingenting vet om,

säg, hur är det: kan man vända tillbaka om det skulle bli för djävligt?

ta

Tänk så många mödrar som tjatat. Och så många tonårsdöttrar som slagit dövrat till och trotsat vinterkylan i tappert nylonkoketteri. Men nu slipper vi alltså både tjetet och smyghuttet, för nu är det modernt att ylla in sig.

Signalerna kom redan förra hösten. Paris lanserade knähöga stövlar och cape att svepa in sig i. Här hemma blev mössorna allt prätigare och mameluckerna frigjorde en påbyltarglädje av okänt slag. Tröjorna har länge stickats i modell tvåmans-tält (speciellt i de äldre då man gärna hänger ihop två och två) men i år kommer långkoftan för stadgade individer och i sällskap med den en förlängd jumper som påminner om medeltida allmoge, fastän mönstret ibland leker renässans med färgsprakande ros och hare, t. ex. om Katja of Sweden signerat den.

Vi kvinnor visar gärna Katjakläder. De pekar ofta framåt på säkra modetendenser och de utgör så vackra exempel på samarbete mellan öga och hand, mellan den färg- och formexperimenterande konstnären och konfektionsindustrins skickliga, men anonyma yrkeskår.

Vad man gläder sig åt i höstens MMT-kollektion är först värmen och bekvämligheten. I år finns det också mjuka jerseybyxor och långkjolar för dem som inte trivs i stramande elasta. Sedan är det färgskalan som mjuknar i dovt och jordfärgat allvar men slår upp i lysande accenter, ibland i överdådig prakt, t. ex. i de dyrare boutiqueplaggen.

För det tredje fängslas man av en "ny" bara anad, men omisskännlig kvinnlighet. Vi ser den tydligast i bilderna av den "ryska" dräkten och den persiskt mönstrade.

Båda dräkterna har trots klart kontrasterande detaljer denna nya kvinnlighet gemensamt. Den "ryska" dräkten med sin sidknäppning, konstlösa halskant och löst knutna skärp har ju en närmast maskulin prägel – det persiska mönstret slingrar däremot mjukt och feminint i vältuktade ornament.

Mjukhet och lugna linjer präglar också de skor Katja modellerat för Gyllene Gripen. Också här kan man spåra rysk inspiration i modeller med resår och hög knäppning. Ja, det är förstas sekelskiftets Natasha, som lånat ut lästen och originalets fot tillhör den påstått aristokratiska tunna, lite långplatta typen. Bredfotade och högvristade fötter passar dessvärre inte alltid i Katjaskorna och där må kritiken rimligen drabba de senare.

Birgit Öhrn

varmt på dig

En långjumper i ljus beige, oliv eller grått med lysande renässanshargar och rosor. Så skön i den utkylda fritidsstugan och i morgonkall bil, men ganska dyr. 175 kr i den exklusiva boutiquekollektionen från MMT.

En rysk och en persisk dräkt, detaljenkla och konstlösa. Se på kvinnan istället för kläderna. Ren ull resp. tretejersey är vintermjukt och bekvämt.

En smäcker innesko med sekelskiftesansstrykning: de tre sleifarna och den mjukt rundade tån. Svart chevrå är ett "nytt" gammalt material på återkomst.

I går kväll träffade vi en av Marikas väninnor utanför en bio.
— Den filmen måste ni se, den är fantastiskt bra! sa hon be-
geistrat och det hjälpte inte att jag sa att jag hade läst att den
var dödråkigt. Marika var lika envis som hon brukade.

— Anna vet vad hon talar om, hon kan allt om film, sa hon.
Jag tycker inte om att vara tyrannisk, så jag lät henne få sin
vilja igenom.

— Jo, det händer ju att filmer får dålig kritik och är bra
ändå. Och kaffet kan ju vänta, det kan vi dricka efteråt, sa jag
meia för att trösta mig själv än för hennes skull.

Filmen hade börjat då vi kom in och vi måste smyga oss fram
till våra platser. Och så hade Marika tagit fel i alla fall.

— Var det inte du som sa att det inte spelade någon roll om
en film hade fått dålig kritik och att den kunde vara bra för
det? Och att vi kunde få oss en kopp kaffe efteråt?

Jag höll på att spricka, men jag lät det passera. Det var för
sent att bli arg nu, det skulle jag ha blivit med detsamma. Detta
hade hon hållit på med så länge jag känt henne. Hon hade alltid
varit lika oberäknelig som hon var vacker och hennes tankar flög
åt alla håll. Inte för allt i världen ville hon erkänna att hon nå-
gon gång tog fel — det låg inte för henne, och kanske skulle
hon skämmas för att erkänna något sådant.

Annars passade vi väldigt bra ihop, så jag tog inte dessa hennes
små fel så högtidligt. Jag höll inte alltid så hårt på mitt; jag
tycker inte om att diskutera och är inte heller någon debattör.
Det hjälper inte om jag har rätt, jag blir lätt förvirrad om andra
håller benhårt på sitt, och när det har gått en stund så vet jag
inte ens vem som först sa vad. Men en sak har jag alltid vetat,
och det är att om det någonsin blir trubbel mellan Marika och

att hon hade aldrig sagt något nedsättande om mitt jobb. Så jag
vände på bladet och började beklaga mig.

— Det är ett riktigt skitjobb det här med asfalten. Och jag är
dödsrött varje kväll... och något annat kan jag inte få där.

Jag hade trott att hon skulle skynda sig att säga att det var det
hon hade sagt och så skulle jag långsamt övertyga henne om att
hon hade fel. Men jag kände henne inte tillräckligt väl. Det skulle
aldrig falla henne in att erkänna att jag hade rätt.

— Kan du tänka dig ett jobb som du inte skulle klaga på? frå-
gade hon full av förakt.

Jag var så upprörd att jag inte tänkte på vad jag sa utan ut-
brast bara:

— Undrar vad du skulle säga om du var tvungen att arbeta
lika hårt som jag efter att ha avlagt en hygglig examen. Tror du
att det var det jag drömde om i skolan — att bli vägarbetare?!

— Det står dig själv fritt att lära dig något annat, svarade hon
överlägset.

Då brast det för mig. Jag visste att om vi fortsatte så här, så
skulle det sluta med ett stort gräl. Vad skulle jag svara henne? Att
jag hade försökt att studera? Då skulle hon bara ha skrattat åt
mig, för jag hade tyvärr berättat för henne att den enda anled-
ningen till att jag hade försökt komma in på universitetet var att
min klasskamrat Bednarik hade gjort det. Och när skulle jag stu-
dera? Om kvällarna ville jag helst av allt vila. För det första var
jag trött... Och skulle jag vänta tills jag blev 50 år innan jag
kunde gå ut och dansa eller ta en kopp på ett fik? Jag hade för
resten en gång sagt till Marika i ett annat sammanhang, att det
alltid var lättare för dem som kunde arbeta i vit krage och slips.
Detta säger jag bara för att visa hur upprörda vi var den gången,

★☆☆

MARIKA

av Mihály Várkonyi

★☆☆

mej, så beror det på att Marika ändrar mening som en vind-
flöjel och att hon samtidigt så obstinat vidhåller att hon har rätt.

Den enda gången jag uppträdde riktigt bestämt var då det gällde
mitt jobb. Det var naturligtvis ett stöd för mig att jag visste att
det var återigen någon annans idé.

En kväll i fjol då jag visslade på henne, så fick jag genom det
öppna fönstret höra hur hennes mor grymtade:

— Är det den där Dani igen? Är det den enda pojken här i
stan?

— Ah, precis som om du skulle ha med att göra vem jag går
i sällskap med? svarade Marika vasst.

Fru Csoka hade inte varit den hon var om hon blivit svaret
skyldig.

— Nej, det gör mej detsamma. Det är din sak att du har kla-
rat dej fram till en teknisk examen och att du nu inte kan finna
nån bättre än en asfaltläggare.

— Jag skulle ge mycket för att få veta var du får dina reak-
tionära tankar ifrån, mamma, svarade Marika. Men då hon kom
ut och vi kysst varandra, så gick hon strax till anfall:

— Hör du, varför försöker du inte få ett annat jobb?

Om jag inte hade hört vad hennes mor hade sagt, så hade jag
kanske inte brytt mig om det, bara ryckt på axlarna och svarat
ett eller annat. Men som det nu var så förstod jag mycket väl att
när hon sa "ett annat" jobb, så menade hon i verkligheten ett
"finare" jobb. Och det fick mig att se rött. Jag kan inte hjälpa
att min far började tråka mig när jag inte kom in vid universi-
tetet: — "vad är det som fattas gustig herrn — väntar du på
en utnämning av rektorn.

Senare ångrade jag mig, men just då när min far sa detta, blev
jag så rasande att jag rusade bort i gathörnet, köpte en tidning
och sökte första jobbet under "lediga platser". Nästa kväll sjönk
jag ner vid matbordet för att visa hur utsliten jag var och kan-
ske överdrev jag litet till och med. Där fick de se hur det gick
när de tjadade på mig.

När nu Marika började antasta mig, så försökte jag hålla tyst,
men till slut kunde jag inte styra mig. Nu förstod jag mycket väl
att om jag frågade henne rent ut, så skulle Marika försäkra mig

men även detta trodde hon jag sa med hänsyftning på mig själv
och ansatte mig igen.

— Ja, men gå och sök dig ett jobb där du kan ha vit krage och
slips, då...

Då började det koka inom mig, så jag sa litet mer än jag hade
tänkt att säga.

— Jo, du har verkligen sinne för humor, det måste man säga,
Tror du kanske att det är så lätt? Du vet mycket väl att jag får
inte ett sådant jobb utan referenser.

— Om det är allt du behöver, så nog ska väl jag kunna greja
det åt dig, skrattade hon. Jag sa ingenting. Jag var inte på humör
att gräla med henne nu igen.

Dessa gräl var eviga dag. De gick mig så på nerverna att jag
blev trött och led på allting. Det hade hänt förr att jag hade blivit
trött på det hela, men då hade de andra pojkarna som regel mors-
kat upp mig igen. Det var ett bra gäng. När vi var på det humö-
ret, så gjorde vi nästan ingenting, gick och drog benen efter oss,
visslade på flickorna och nojsade med dem. Nästa dag tog vi na-
turligtvis igen det, började på morgonen i en liten smutsig bakgata
och när vi tog kväll så låg där ett skinande golv av blank asfalt
som bevis för att vi hade gjort oss förtjänta av det extraackord
vi fick när månaden var slut.

Nu var jag trött på alltihop och på hela gänget. När de sa nå-
got till mig, så grymtade jag bara att de skulle låta mig vara i fred
— jag hade nog med bekymmer. Men de skrattade bara och slog
bort det. Men en dag vid frukosten var den grinige gamle Kezdi
ännu mer irriterande än vanligt, så vi rök ihop i en ordentlig
träta. Då vände sig pojkarna mot mig och sa att nu fick jag sluta
upp med att låta det gå ut över dem om jag hade grälat med tje-
jen kvällen innan. Ja, vad mer kan jag säga? Resten av dagen talade
de bara till mig när det var absolut nödvändigt, och jag svarade
överhuvud taget inte.

Så träffade jag Marika på kvällen och beklagade mig över dem.
Det var precis det hon hade väntat på. Hon låtsades att hon var
överens med mig, och så plötsligt slapp det ur henne.

— Om du absolut inte kan stå ut där, så är det en plats ledig
på ritkontoret bredvid oss. De behöver en ung man... Men det

är nog inget jobb för dig... De behöver någon som vill gå på kvällskurser...

Det sa hon bara för att få mig att nappa på kroken och det gjorde jag.

— Tror du kanske att det bara är den där idioten Bednarik som duger till att spankulera omkring i vit krage hela dagen?

— Nej då, nej då, sa Marika och låtsades att hon var förnärad. Då vill du att jag ska fråga om du kan få jobbet?

Jag visste att det var just det här hon ville uppnå, men jag var arg, och så tänkte jag varför inte låta henne få sin vilja igenom? Då skulle hon i varje fall sluta upp att tjata på mig om ett annat jobb och min framtid och allt det där.

Jag måste erkänna att jag kände mig lite rörd när jag slutade på jobbet. Jag hade trots allt varit där i fyra år! Då förmannen tog mig i hand och sa adjö, blev jag nästan knäsvag och höll på att ändra mig. Men så kom jag att tänka på att ett hårdare jobb än detta kunde jag aldrig få och anledningen till att jag kände mig nervös, var att jag var som folk är mest — jag föredrog det välkända även om det var dåligt, framför det okända goda.

Jag hade inte behövt vara nervös för det nya jobbet för jag blev mottagen mycket hjärtligt. De uppmuntrade mig och var väldigt hyggliga.

— Det är bara till att arbeta hårt, unge man. Den karln som var här före dig, var här i åtta år — och nu är han chefsingenjör i ett större företag.

Tyvärr varade inte hyggligheten så länge.

För det första visade det sig att jag inte var så skicklig i jobbet och skulle nog aldrig bli det. Jag gick på en kurs och klarade det jag skulle, men av en eller annan anledning så var jag helt enkelt inte i stånd att begripa varför allting måste göras på ett bestämt sätt. Det var en rödhårig liten ingenjör i min ålder som ständigt förklarade allt möjligt för mig. Men en dag så la han ifrån sig räknestickan.

— Du är ett tekniskt missöde, sa han.

Och det värsta var att Marika inte kunde förstå hur det låg till.

— Trodde du att det bara var till att börja där, så skulle allesammans komma springande för att fråga dig till råds? sa hon förargad då jag berättade för henne vad som hade hänt.

Det hjälpte inte att jag protesterade:

— Det är inte det. Jag gör allt det jag ska, men det är precis som om huvudet var tomt. Jag fattar inte vitsen med arbetet, om det överhuvud taget är nödvändigt.

— Varför håller du på och funderar så mycket i stället för att försöka komma någon stans, sa hon vasst. Håll inte på med dina dagdrömmarier — koncentrera dig! Eller är inte heller det här bra nog för dig?

Det slutade med att jag måste sluta det här jobbet också fastän det var ett bra och behagligt arbete och det berodde på en helt skrattretande bagatell. En dag mötte jag Bednarik, som jag hade gått på gymnasiet tillsammans med. Jag vet inte vad som for i mig, men jag började skryta om mitt jobb. Han lät sig inte duperas utan berättade vilka fina anställningar han kunde få nästa år när han blev färdig. Och så ljög jag och berättade att jag var chefsingenjör på vår avdelning. Jag kunde ju inte drömma om att han skulle hitta på att ringa till mig. Den lille ingenjören höll på att trilla av stolen då han lyfte på luren.

— Vem, sa ni? Chefsingenjör Darab?

Nej, det var ingen som förebrädde mig. Men jag kände att de hade väldigt roligt åt mig var gång de talade till mig och var gång de förklarade något för mig. "Chefsingenjör Darab!" Jag förbannade både Bednarik och mannen som uppfann telefonen, men det hjälpte just inte.

Marika var självklart inte belåten över att jag skulle byta jobb.

— Du ska naturligtvis ha allting serverat på guldfat, förklarade hon. Det är lika bra att du går tillbaka till din asfalt.

Jag kunde ju inte tala om för henne varför jag hade slutat. Hon lugnade sig efter hand och började till och med uppmuntra mig.

— Ta det lugnt, du ska nog kunna klara ett sådant här arbete, men du måste göra en insats själv.

Då brusade jag upp och sa någonting om att det enda som hon och hennes mor la vikt vid, det var om man kunde gå omkring i vit krage och slips eller inte. På det svarade hon ingenting, men hon såg på mig med så medlidsamma ögon att det gick alldeles runt för mig.

På det nya jobbet var felet just det att jag försökte att göra en insats själv. Jag åtog mig en del hemarbete och för att få dem att tro att jag kunde klara det, ljög jag och sa att jag hade varit ritare på förra stället och anledningen till att det inte stod i mina papper var att arbetet som sådant inte figurerade på avlöningslistan. Detta gjorde Marika alldeles förtvivlad.

— Du inbillar dig väl inte att du får kunskaperna för att du klär på dej en titel! Om du bara ville studera!

— Varför det? frågade jag lite snorkigt bara för att reta henne. Och från den stunden vägrade jag ta emot någon hjälp av henne. På ett eller annat sätt skulle jag väl klara det genom att läsa i handboken. Det var en besvärlig historia, de frågade mig jämt om jag var färdig och till slut blev jag nästan anklagad för sabotage. Då jag till slut kom tillbaka med arbetet, blev jag om-

bedd att sluta innan det hände något ännu värre. De tog ingen hänsyn till att jag bara hade försökt att hjälpa dem.

Jag hade en månads uppsägning och så stod jag utan jobb. Det här var på sommaren och jag behövde pengar till bio och för att gå till simbassängen. Jag läste alla annonser om lediga platser men jag kunde inte finna något som passade mig. Jag hade inte längre någon självtillit. Det var inte underligt för all den tröst jag fick av Marika det var att jag var vimsig och jag inte kunde hålla fast vid det jag hade bestämt mig för.

— Jag vet inte hur länge detta skulle ha fortsatt om jag inte en morgon hört någon ropa på mig:

— Hur går det, Dani?

Det var lille Macsi — han höll på att flytta verktygen. Nästa dag skulle de lägga ny asfalt på Marikas gata.

Då gick det plötsligt upp ett ljus för mig. Varför skulle jag plåga mig med dessa invecklade jobb och försöka göra sådant jag inte kunde? Och vad slags karl var jag nu egentligen? Om Marika sa att jag skulle hoppa i brunnen, skulle jag då kanske göra som hon sa? Och om hon nu inte tyckte om att jag inte blev ingenjör eller tekniker, ja... så fick man se hur det gick.

Nästa dag berättade jag för henne att jag hade fått jobb.

— Och den här gången är det allvar. Minst tusen i månaden, sa jag och brydde mig inte om det tvivlande ögonkast hon gav mig. På morgonen satte jag mig ner och skrev ett brev till henne och berättade vad jag menade. Jag var en bra karl även om jag inte hade vit krage och nu fick hon vara så snäll och låta bli att be mig bli något annat. Hädanefter kommer jag att göra endast det jag själv anser vara riktigt, gör det samma vad hon säger.

På frukostrasten talade jag med förmannen och klockan två var jag i full gång. Då jag bytte till arbetskläderna kändes allsammans konstigt och ovant... men då jag väl kom ut på gatan kändes det bara fint. Verktygen arbetade villigt under mina händer, jag kunde alla rörelserna, det fanns ingenting att vara rädd för. Och så glad som jag var då jag sa till förmannen "stenen är lös här inunder", och han sa "ta-mej-tusan, har du inte rätt".

Då Marika kom nere i gatan, såg jag henne på långt håll, men hon fick inte ögonen på mig förrän hon var helt inpå mig.

— Vad är det du håller på med, frågade hon förvånad.

Jag tog upp brevet ur fickan och räckte henne det:

— Läs det här, men säg ingenting förrän du har läst färdigt.

Jag trodde att hon skulle bli förlägen... jag trodde till och med

Fortsättning på sidan 18

Helen Joseph

Namnet Helen Joseph har vi gång på gång mött i tidningsnotiser om apartheid-politiken i Sydafrika. 1962 sattes hon i husarrest för fem år. Vem är hon, denna kvinna, som är så farlig för den sydafrikanska regimens säkerhet? Journalisten Carol King har träffat henne och berättar här om denna modiga kvinna.

När man möter Helen Joseph, så är det omöjligt att föreställa sig att detta är en kvinna som i fyra år av sitt liv varit anklagad för högförräderi. Kan denna kvinna ha begått "förräderi"? Varje drag i hennes ansikte talar om trohet, trohet mot ideal, trohet och godhet mot vänner och kamrater.

Men likväl — tillsammans med 139 sydafrikaner av alla raser blev hon anklagad för de allvarligaste förbrytelser, som kunde straffas med döden. Hon blev visserligen frikänd, men processen varade i nästan fyra år och av den tiden tillbringade hon fem månader i fängelse, därav nitton dagar i ensam cell.

Första gången jag sammanträffade med Helen var sommaren 1962 i Durban. Då hade hon fem år av inskränkt rörelsefrihet bakom sig. På fem år hade hon inte fått lämna Johannesburg. Framför henne låg nu en resa på 1000 mil genom Sydafrika. Hon skulle besöka avdelningarna i det sydafrikanska kvinnoförbundet, vars sekreterare hon var och samtidigt skulle hon som sekreterare för kommittén för de mänskliga rättigheterna besöka afrikaner som ha-

de förvisats till avlägsna platser i landet.

Efter några få minuters samtal låg bordet framför oss fullt av kartor och planer och Helen berättade för mig om den resa vi skulle företa tillsammans de bljande månaderna.

Från detta ögonblick förstod jag vilken god organisatör Helen var och varför apartheid-regeringen i Sydafrika var rädd för henne. Regeringen är rädd för henne därför att hon kämpar som en lejoninna för det hon anser vara riktigt.

Hur kom det sig att hon, dotter i en medelklassfamilj i en landsortsstad i Sussex, uppfostrad i en klosterskola och utbildad vid London-universitetet, blev en sådan förkämpe för Sydafrikas förtryckta folk att hon ständigt kommer i konflikt med myndigheterna?

Helens livsverk började med att hon reste till Indien för att undervisa i en flickskola. Här lärde hon sig älska det indiska folket. När hon så for till Sydafrika 1931, där hon gifte sig och slog sig ner i Durban, anslöt hon sig till den indiska kolonin där. Hon blev hederssekreterare i det indiska kvinnoförbundet. Då det andra världskriget bröt ut,

gick hon in i de kvinnliga hjälptrupperna vid luftstyrkorna som informations- och sambandsofficer. 1948 blev hon mobiliserad och tog då anställning inom socialvården i de fattigaste stadsdelarna i Johannesburg. Samtidigt studerade hon vid Witwatersrand-universitetet och fick diplom i samhällsvetenskap. 1949 utnämndes hon till inspektör för en stadsdel i Kapstaden och det var då som hennes verksamhet bland den färgade befolkningen började på allvar.

Tre år senare — 1951 — återvände hon till Johannesburg, som hon betraktar som sin hemstad, och här åtog hon sig posten som sekreterare för den sociala avdelningen i beklädnadsarbetareförbundet. Denna post innehade hon under hela högförräderiprocessens svåra dagar och innehar den alltjämt.

Vid vilken tidpunkt började hon intressera sig för politiska spörsmål? Vi låter Helen Joseph själv svara med de ord hon yttrade när hon förhördes under förräderiprocessen.

— "Mitt intresse för politik väcktes då jag var informationsofficer vid luftstyrkorna, ty det hörde till mina plikter att hålla föreläsningar om politisk

uppfostran. Sedan blev jag socialarbetare... och det stod helt klar för mig att detta sociala arbete var ingenting annat än ett medel att lindra de sjukdomar som så många människor led av. Då började jag utforska orsakerna till dessa sjukdomar och blev överbevisad om att detta arbete i socialvården i det långa loppet inte kunde ge mig tillfredsställelse, utan jag måste spela en mera aktiv roll i Sydafrikas politiska liv."

Då anslöt hon sig till arbetarpartiet, men det var den stora motståndsrörelsen — den kamp som afrikanerna förde mot den omänskliga raspolitiken som ledde henne till full förståelse för den rättvisa sak för vilken hon själv kom att engagera sig. Åter hennes egna ord: "— Jag kände att jag kunde inte längre stå utanför denna kamp som fördes av den färgade befolkningen, jag måste ansluta mig till dem."

Det var därför ett logiskt steg när hon följde uppmaningen att delta i grundandet av den "demokratiska kongressen", som kompromisslöst går in för alla människors likaberättigande och rätt. Och det var också en naturlig konsekvens att hon kom att spela en ledande roll vid skapandet av det sydafrikanska kvinnoförbundet som står öppet för kvinnor av alla raser.

När de första ledarna för kvinnoförbundet blev bannlysta på grund av den kampanj som förbundet organiserade mot apartheid-lagarna och speciellt mot tvånget för kvinnorna att bära pass, och därför fick lägga ned sitt värv, så blev Helen generalsekreterare under presidentskap av den afrikanska ledaren Lilian Ngoyi.

I detta nya arbete kom Helen att kämpa sida vid sida med kvinnor av alla raser och hon gick in för det med hela sin själ. Hennes organisatoriska anlag kom här väl till pass och hennes arbete hade avgörande betydelse för den stora massdemonstrationen 1956 då 20.000 kvinnor for till Pretoria för att protestera utanför regeringsbyggnaden.

Outtröttligt arbetade Helen Joseph för den sak som hade blivit hennes hjärtesak — att utforma Sydafrikas framtid så att alla raser kan leva i frihet och jämlikhet. Den nationalistiska regeringens svar på hennes arbete kom snart: Hösten 1962 sattes hon i husarrest i fem år. Varje dag måste hon anmäla sig hos polisen, hon får bara lämna sitt hem på bestämda tider i samband med fullgörandet av anmälningsplikten och hon får inte motta några besök. I en särskild regeringsproklamation har hon förbjudits att tala med en del av de människor som i årtal varit hennes vänner och folk som hon arbetat sida vid sida med.

Trots allt kämpar Helen vidare. Då hon blev satt i husarrest skrev hon till mig: "Låt det bli känt att regeringen aldrig kommer att kunna driva mig från mitt land. Jag skall fortsätta och göra vad jag kan."

Om Helen ville, så kunde hon föra ett stilla och behagligt liv, läsa sina favoritförfattare, bland vilka vi finner Jane Austen och Charles Morgan, sköta sin trädgård och leka med sina två katter. Som vit kvinna skulle hon kunna leva så. Hon skulle kunna blunda för nöden och förtrycket runt omkring henne — som så många andra vita gör i Sydafrika — och njuta av landets skönhet.

Men hennes samvete, hennes mod, som hämtar näring i arbetet för en rättfärdig sak, kärleken och respekten för de miljontals icke-vita i landet, har länkat henne in på en annan väg.

Helen Joseph väntar ingen lön för sitt arbete. Hon betraktar inte sig själv som någon ovanlig person. Hon gör bara det som hennes samvete bjuder henne att göra.

Vad väntar sig en sådan människa som Helen av framtiden. För henne finns det inget tvivel. Hon kommer att kämpa så länge hennes krafter räcker. Och som hon sa vid ett tillfälle då hon tillfrågades vad hon kände när hon placerades i husarrest: "Jag

offrar inga tankar på vilka förföljelser regeringen kommer att utsätta mig för i framtiden. Den som en gång varit anklagad för högförräderi kan knappast ta någon annan beskyllning på allvar."

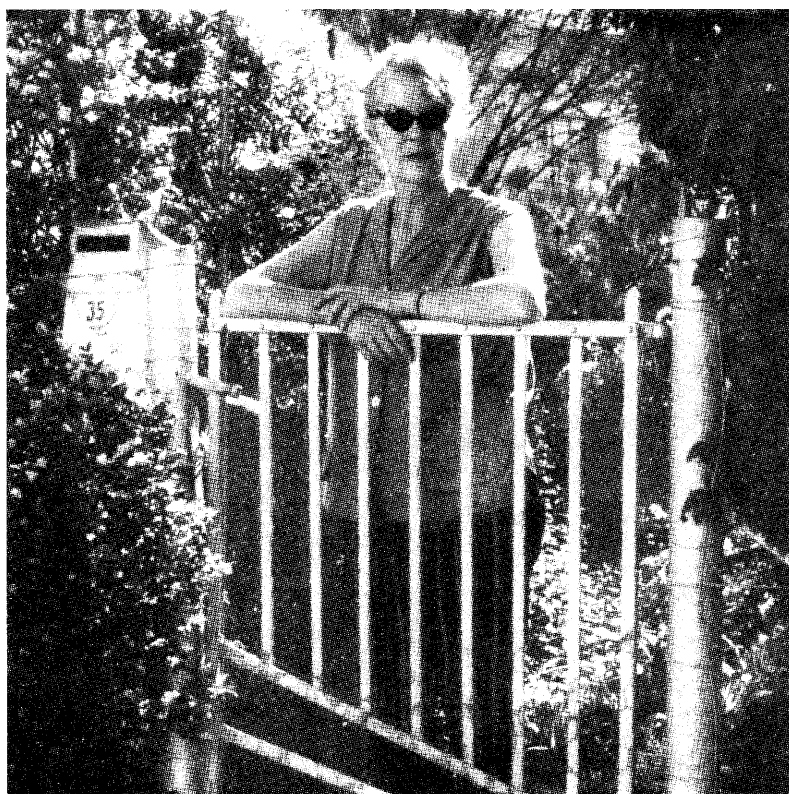
Hennes brev är fulla av tillit till framtiden. Julen, som de flesta människor tillbringar tillsammans med nära och goda vänner, måste Helen fira ensam i sitt hem på grund av husarresten. Efter julen 1962 skrev hon: "Julhelgen blev trots allt ganska hygglig. Jag firade julen vid trädgårdsgrinden och ständigt kom vänner förbi — och till och med främlingar — och önskade mig god jul." Samtidigt gav hon uttryck för uppriktig harm över polisen som av och till företar husundersökningar och som lagt beslag på värdefulla anteckningar som hon gjorde under sin resa i landet då hon kunde röra sig fritt.

Och så kommer Helens liv att fortsätta tills republiken är fri från de fjättrar som nu binder den. Regeringen kommer att fortsätta att försöka skrämma henne att ge upp sitt arbete för fullständig frihet och jämlikhet mellan alla raser. Men den kommer inte att lyckas.

Helens stora önskan är att få kvinnorna i alla länder att medan de för sin egen kamp också tänka på Sydafrikas kamp och på allt sätt understödja den.

Carol King

Helen Joseph under sin fem år långa husarrest. Hennes kontakt med yttervärlden sker över trädgårdsgrinden.

årens tröst

Det är något alldeles särskilt med valet av boktitel. Den kan säga:

Var inte rädd för att åren blir många, du har ju boken. Den kan säga: Livet lär dej förstå sådant du inte begrep när du var ung. Och, varför kan inte boktiteln helt enkelt få tala om att författaren i själva poesin ser årens tröst. Kanske rentav skrivandet är det, nu när tankarna mognat. Medellivslängden för en människa är ju sjuttiofem år, varför kan man inte då få skriva! Nästa gång, svarar visheten — löper du in i hamnen — bland svarta skrov. Där väger i tullen motgång, oförmåga, misslyckande, lika lätt som framgång och lycka. Där löses livsviljans smärtsamma hårdknop. Du är framme vid allt levandes mål.

Ja, varför kan inte en liten versrad stå där ensam och allena och säga: Du dumma — de begär för mycket av livet. Huka dej, krymp ihop — bli liten och osynlig, som du egentligen är. Låt de duktiga växa och växa, som de i alla fall gör. Var nöjd och tacksam att du kan se och höra — och nästan vara som du är. — — — Du? Nej det är inte du. Ditt jag lever, som en löja i vattnet, som en hare i skogen. Hemma och hemmastadd i ditt element, som är ensamhet och mild värme — skrämmd av hårda röster skuttar du in i snåren —

Ja, det är verkligen en årens tröst att se en ordkonstnär plocka samman ett liv, sin ungdom, sin längtan, sitt tålmod och halvt ursäktande förklara: Jag hann inte mer. Första dikten: Brev till Einar:

*Min vän, min älskade, min livskamrat
när jag är borta skall du då förlåta
min häftighet, min snabba lynnesväxling
och minnas lyckan som elastiskt dröj-
de —*

*Nu minnas vi tillsammans upplands-
slätten*

*och Skallerhagen, lövängslyckan där
din barndoms aspar viskade i vinden.*

Har man läst det gigantiska forskarverk som professor Einar Tegen gav ut förra hösten om sin barndoms by och tar fasta på förordet, där han tackar sin hustru Gunhild, (han skriver: Hennes bistånd till verket kulminerar i övertagandet av ansvaret för det omfångsrika korrekturet) då får man någonting i minnet av det man kände en gång när den store Albin Hansson var död och de stora minnesorden flödade.

Det var en enkel liten kvinna som sa: Vad skulle han mäktat om hon inte hade kokat hans gröt och borstat hans kavaj. Professor Einar Tegens stora forskarverk: "Frälsejord i bondehand" med 583 tätskrivna stora bokblad, böj huvudet för detta par, tillsammans 80 resp. 75 år gamla. Tala aldrig sen om sänkt pensionsålder, fråga aldrig varför den lilla boken Årens tröst har fått ligga i manus så länge. Många väntar på pensionsåldern för att få göra sitt livs mästerverk, men vem diskar och bäd-dar och städar för konstnären-kvinnan, när hon fått pension? — Allt ändras långsamt, utom jagkänslan, förnimmel-sens mittpunkt, skriver Gunhild Tegen i dikten "Tid" Jag är jag, frisk som en nötkärna, medan kroppen-illusionernas bärare stapplar fram mot förintelse —

Men, skriver hon i dikten "Doremi": Ur lyssnandets lycka stiger tanken.

Och i dikten "Tidigt i maj": Ensliga vakare lyssnar — i en sekundlycka till naturens glädje. Det snedvuxna till-trasslade, värkande löses och lindras av morgonens ljud — en brudslöja över jorden av levande varelsers lycka. Klingande ljusdroppar faller som dagg i mina nymornade öronsnäckor. Nat-tens skuggor kryper tillbaka i sin overk-lighet. Sinnets glädje stiger ur utsövda lem-mar som rosigt moln i solupp-gången.

Det är där i den ljusa morgonen, när nattens svarta spöke flytt som hon önskar sej vara ett träd i jorden rotat. Ömkande människorna, som irrar lösa utan fäste, sjunger trädet under vin-dens stråke. Alltid hemma, tryggt vi-lande i mitt eget väsen.

Ja visst är denna bikt en årens tröst. Man nickar när man läser. Är det inte konstigt? Och en människa som levat så länge, har ändå inte fått nog. Det var så mycket som skulle göras, som blev ogjort.

*Upphängd på tunna trådar
mellan födelse och död
svävar människan
rörd av livets vind
inom en snäv krets
begränsad av sköra trådars räckvidd.*

Och var skulle denna årets tröst sluta om inte i minnet av stora kvinnor som mäktat mycket i en tid av omda-ning. På resa i Kina möter Gunhild Tegen en kinamissionär Maud Russell. Hon möter kvinnan som i sin barndom

fick snörade fötter. Varför kan inte en gammal kinesiska som stultar på krympt fot få kosta på sej en blick på svenskans stora vandrarskor. Det fanns ett ställe förr, i forna herrars tid, när parken var förbjuden för kvinnor — och för hundar.

Och så kommer på sista bladet någon fram och gör en intervju och frågar Gunhild Tegen: Var det värt att leva? Hon svarar precis som det var: Ibland var det smått och ibland var det stort, det mesta var grått och mycket var lort. Jag trodde jag såg och jag vet att jag kände tillvarons under i några sekunder, men vilka sekunder.

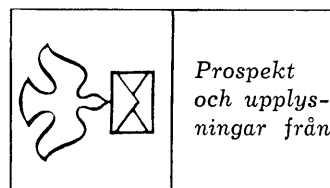
Astrid Pettersson.

.....finner sig tillrätta
när studierna bjuder på

AKTIVITET ÅSKÅDLIGHET OMVÄXLING

Brevskolan har lång erfarenhet av att utforma kurserna så att dessa tre element på ett självklart sätt byggs in i studiarbetet. 100.000-tals deltagare varje år finner det lätt att arbeta med våra kurser.

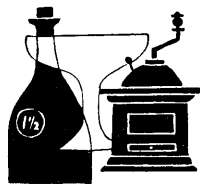

BREVSKOLAN

STOCKHOLM 15

08/44 04 80

vi ser på
varan

köp, sug och släng dammpåsen

Med ett ingalunda dovt morrande sade min gamla dammsugare ifrån, att nu hade den gjort sitt, 23 år gammal. En kvart ägnades åt begrundan: kan jag klara mig utan en ny dammsugare? Svaret blev nej.

När jag köpte min gamla gick det till som det då var brukligt: en snäll dam kom in i tamburen och frågade om de inte fick visa det nyaste i dammsugarväg, "när de ändå var i huset för demonstration". Man köpte, och så var det inte mer med det, utom att man ju inte hade mer än ett fabrikat att välja på.

På 23 år har man blivit klokare. Man hänvisade till Statens Institut för konsumentfrågor, och begärde upplysningar i frågan. Det visade sig, att de gav ut sin senaste skrift i ämnet år 1958, och att en ny, aktuell sådan är i väntan.

Några färskas uppgifter från september 1964 kommer här nedan:

Först ett förbehåll: Denna artikel är avsedd för dem, som ska köpa en hemmadammsugare, och alltså utesluter vi dem, som

- 1) inte är flyttbara, utan har en töjbar slang,
- 2) är stora, upprättstående, och går på hjul,
- 3) man bär i en sele över axeln. De kan nog anses bli alltför tunga i längden.

Det finns nya hus, som har central dammsugningsanläggning, där man bara sticker en slang i en fattning i väggen. Men där lär det väl inte bli plats för den enskilde att välja dammsugare.

Återstår alltså den vanliga typen med ett liggande hölje på medar. Vi ska här beskriva:

	Elektrolux	Holland Electro	Hugin Top	Philips	Volta
Pris	423: — i oms.	345: — e. oms.	298: — i. oms.	279: — e. oms.	381: — e. oms.
Motoreffekt	500 Watt	525 Watt	500 Watt	375 Watt	500 Watt
Dammupptagningsförmåga					
på mjuka mattor ...	Mycket god	God	Mycket god	Dålig	God
på plant golv	God	God	Mycket god	Ytan sugs ej helt ren vid socklar och hörn	God
Sugförmåga under låga möbler	God	God	God	God	God
Djupsugn.-förmåga ...	Mycket god	God	Mycket god	Dålig	Medelgod

Samtliga dessa apparater har god trådupptagningsförmåga, utom Volta, som har mycket god. Samtliga har enligt Konsumentinstitutets bedömning något besvärande ljud vid användningen.

Viktigt att se efter när man väljer dammsugare:

1. Munstyckena för golv och mattor ska ha rak framkant och vinkelräta hörn. Ett så utformat munstycke

ökar sugförmågan. Numera finns det ett *kombinationsmunstycke* för både mattor och golv. Det skall vara ett munstycke utan lös borste eller lös platta. Det skall även vara lätt att ställa om från golv- resp. mattsugning, lågt och rörligt. Elektrolux, Hugin Top och Philips har sådana munstycken som standard.

2. Utblåsningsluften får inte virvla opp damm på golvet eller från gardiner o. dyl. Därför bör dammsugaren ha en s. k. diffusor i bakändan.
3. Man bör alltid ha papperspåse inuti dammpåsen av tyg. Det är lättare att tömma då.
4. Det är klart, att man vill ha en dammsugare som för så lite väsen som möjligt. Men samtliga här uppräknade anses något "bråkiga". Inget att göra åt f. n.

Var så god och välj!

Chiyuan

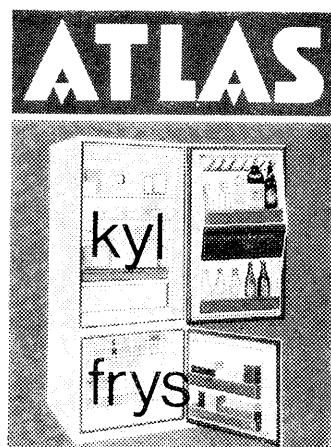
TV - Radio - Transistor

— alltid ett fynd hos

**International
teve**

Blekingegatan 6 — Tel. 40 96 11

Göteborg:

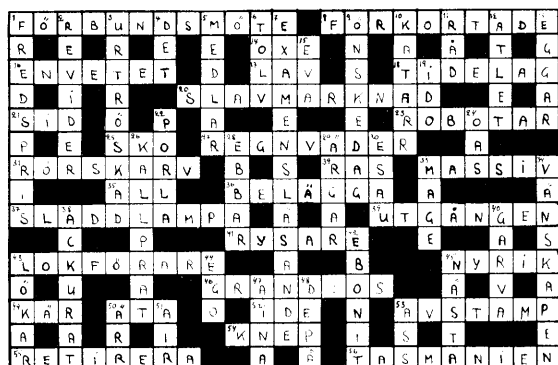
CRYSTAL REGENT

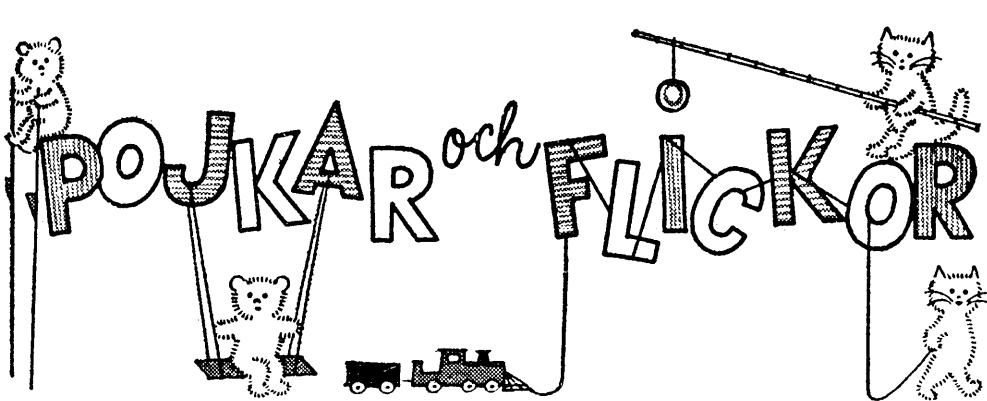
nu hos

PHILIP CARLSSON RADIO-TV
Husargatan 24 - Göteborg
Tel. 11 15 86

vinnare korsord 6

De tre först öppnade rätta lösningarna till korsord 6 hade insänts av Margareta Jonsson, Avesta; Hildur Johnsson, Karlskrona; Arvid Svensson, Stockholm.

gorillornas äventyr

av Harry Iseborg

I djungeln gick fyra gorillor. Först i raden lunkade pappa gorilla. Han var två meter lång och närapå så bred som en vanlig köksdörr. I hans spår gick hans båda söner, två livade gorillaungar som inte var större än ett par vanliga babianer. Mamma gorilla gick sist i raden och höll ett öga på vildbasarna.

Eftersom de stora gorillorna var så starka gick familjen oftast fredad genom djungeln. Någon gång hände att ett lejon kom lufsande och ville gruffa. Då behövde bara gorillapappa hojta till ett slag och fäktat i luften med de väldiga armarna. Sedan vände lejonen slökörat helt om och kröp undan i den lummiga djungelgrönskan.

Egentligen var pappa gorilla en hygglig prisse. Han var inte road av att slåss eller så. Han tänkte på familjen och var dagen i ända i färd med att skaffa mat åt dem. Frukter av många slag var gorillornas mat.

Oftast höll sig den stora gorillan i närheten av familjen. Någon gång kunde det dock hända att han gav sig ut på egen hand, för att söka efter föda. Men ungarna blev aldrig helt övergivna — mamma gorilla lämnade aldrig de små.

Allt såg ut att arta sig för familjen gorilla. Småpojken växte och frodades, djungeln gav frivilligt ifrån sig av sina frukter. Smågorillorna åt och sov omväxlande, solen sken på djungelns tak av löv och genom löven lyste då och då en solstråle in.

Och nu var gorillorna på väg till morgonmålet i djungeln. De kom från klipporna, där de om natten hade sovläger och bostad.

Efter en stund stannade familjen i en lummig däl.

Pappa gorilla sa:

— Dröj här med pojkarna, mor. Jag vet ett ställe med bra frukter. Dit går jag själv och hämtar mat.

— Gå du, sa mamma gorilla. Jag sköter barnen.

Pappa gorilla gick.

Pojkarna lekte en stund i däl.

Mamma gorilla satt på marken och såg på.

Morgonens första timmar rann bort. Gorillamamma satt och smålurade i den ljusa gläntan, där solen lyste in. Emellanåt blinkade hon sömnigt och gäspade.

Stora fjärilar dansade i solen. Skogsduvor kuttrade i träden. Mångfärgade papegojor och vita kakaduor flög av och an under livligt tjatter. En apa hängde i svansen från en gren, fnallade på en röd frukt. En grön ödla låg platt och orörlig på en mossig sten.

Det var förmiddagsfrid i djungeln.

Mamma gorilla somnade plötsligt. Framför henne i det gröna saftiga gräset i närheten av en liten bäck låg smågorillorna och sov, trötta efter leken.

Så kom där ett litet kryp och kittlade en av smågorillorna på näsan. Ungen vaknade och kliade nästippen. Därvid råkade han knuffa till sin bror och så var också han vaknen. Men mamma gorilla vaknade inte och det kom bröderna gorilla snart underfund med.

Den ene av pojkarna, han som hade fått kryptet på nästippen, viskade till bror sin:

— Hon sover...

— Ja, svarade den andre lika lågt, hon sover...

— Ska vi gå och se efter vad pappa gör? sa den förste.

— Ja, det gör vi, svarade den andre.

Snabbt och tyst skyndade gorillapojkarna in i djungeln. Mamma gorilla märkte ingenting. Hon sov.

Just denna morgon hade ett sällskap vita jägare hållit till i närheten av gorillornas familj. De tänkte fånga smågorillorna i en bur, som de hade ställt

upp i djungeln. När fångsten var gjord skulle buren med smågorillorna sändas med båt över havet. Sedan skulle det vara slut med det fria livet för de små. De skulle hamna bakom galler i någon djurpark på andra sidan havet.

Jägarna hade satt upp ett lockbete av granna frukter inne i buren. Deras avsikt med frukterna var att dessa skulle locka in smågorillorna, ty buren var öppen på ena sidan. Så snart gorillorna kommit in och börjat röra vid frukterna, skulle burdörren stängas. Burdörren var nämligen så gjord att den skulle stänga sig själv, då frukterna berördes.

Det var en järngallerbur med botten och tak av trä.

Jägarna hade dragit sig åt sidan ett stycke, så att djuren inte skulle märka att det var fiender i närheten.

Pojkarna gorilla kom larvande genom djungeln, sökande efter sin far som de trodde skulle finnas i närheten. De var duktigt hungriga, och det var hungern som drivit dem ut.

Det dröjde inte länge förrän de kände den aptitretande doften av färsk frukt.

— Vad det luktar gott, sa den ene pojken till den andre.

— Ja, svarade den andre. Kom, så letar vi rätt på frukterna!

De sprang och sprang. Rätt som det var såg de frukterna som hängde inne i buren. De tvekade inte en sekund utan rusade raka vägen in i det underliga järnhuset och nappade åt sig var sin frukt. Pang! Burdörren stängdes med en hård duns.

Smågorillorna blev vettskrämda av dunsen. De försökte fly ut igen men kom ingen vart för järnstängernas skull. Då satte de i med hjärtskärande tjut och illvrål.

Jägarna hörde oväsendet.

— Hurra! Vi har fångat gorillor! ropade de. Och så började de springa mot järnburen.

Men det fanns andra som också var på marsch — de stora gorillorna. Mamma gorilla var den första som hann fram till buren. Hon ryckte och drog i burdörren, men den var ordentligt låst och gav inte vika. Då försökte hon bända sönder järnstängerna, men fastän hon ägde väldiga kroppskrafter fick hon inte bukt med människornas starka bur.

— Vi vill ut! Vi vill ut! jämrade sig smågorillorna. Vi vill inte vara här inne, mamma!

— Ja, ja, var lugna nu, barn, förmanade gorillamamma. Ni ser ju att jag gör mitt bästa!

Hon försökte på nytt med förmådde inte böja stängerna. Hon hörde att människorna närmade sig — ja, hon lyssnade till ljudet av deras steg innan de själva kommit fram ur snåren

i närheten. Nu blev hon vild av vrede. Hon slet och drog av alla krafter och blandade sitt ilska tjut med smågorillornas ömkliga gnäll.

Då... ja, då kom pappa gorilla skumpande. Han hade varit långt inne i djungeln. Men så snart han hade hört ungarnas rop hade han kastat ifrån sig de frukter han samlat och tumlat bort till sina barns hjälp.

Med några väldiga språng var han framme hos sin familj. Burdörren bekymrade honom inte. Med ett ordentligt grabbtag i järnstängerna gjorde han ett ryck. Det knakade i trävirket, i vilket järnstängerna var fastsatta. Ännu ett ryck, ännu ett knakande. Nej, det höll.

Dunk, dunk, dunk, alla gorillorna hörde människostegen. När som helst skulle jägarerna dyka upp. Då var deras

barn förlorade för dem, det visste föräldrarna gorilla.

Nu samlade sig den väldiga gorillan till ett avgörande kämpatag med järnburen. Kra... lät det i trävirket. Två grova järnstänger böjde sig utåt i en båge, omkramade av gorillans ludna händer.

Kra... kra...

Sakta, sakta gav burgolvet vika. Men inte fort nog. Nu kunde de anstormande jägarernas tunga andhämtning höras, knirkandet av läder, vapnens rasslande.

Kra...

De båda järnstängerna var böjda som två pilbågar. Ändå gav träet, som höll dem fast, inte vika. Det var nu som gorillamamman fick sin ljusa idé. Hitills hade han bara slitit och dragit där så fallit sig. Än hade hon ryckt i burdörren. Än ruskat gallren. Än hoppat upp och ned under tjut och skrän.

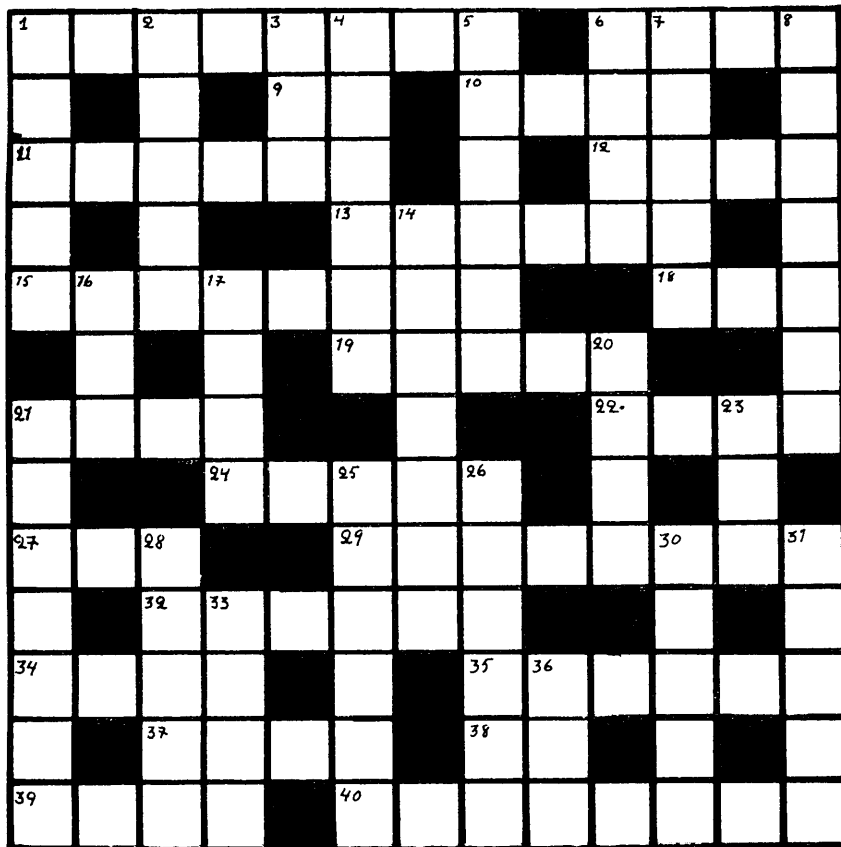
Men nu kom idén. Kanske var det inte någon medveten idé. Kanske var det en tillfällighet, att också gorillamamma började dra i samma stänger, som hennes man så tappert kämpade med. Och nu — när hennes ansenliga kroppskrafter lades till gorillapappans oerhörda muskelstyrka. Då...

Krasch!

Träverket splittrades, stängerna slets loss. I nästa sekund satt den ena ungen på mammas och den andra ungen på pappas axel. Och med hjälp av händer och fötter rusade gorillorna in i den skyddande djungeln, så fort händer och fötter bar dem.

Fångstmännen fick vända hem igen med lång näsa.

Men uppe i tryggheten bland kliporna satt en lycklig gorillefamilj och kalasade på de fina frukter, som jägarerna velat fånga gorillor med.

korsord 7

VÄGRÄTT:

1. KDV:s högsta instans.
6. Tunga i persedel.
9. Bör ju Erik ge.
10. Salamander.
11. Är medlemmarna i SGU.
12. Mormonstat.
13. Är streberns ändamål.
15. Små morötter.
18. Svartingar i serie.
19. Ombud.
21. Skådespelande Taube.
22. Svenskt åren 1645—1721.
24. Rya.
27. Är den inställsamme.

29. Gagarin.
32. Bör uppgifter ej vara.
34. En av Tors dragare.
35. Kan kortoxen med fermitet.
37. Namn för gårdvar.
38. Ej fast.
39. Likgiltig.
40. De är oss väl kärast.

LODRÄTT:

1. Söderhavsbö.
2. Gör boven.
3. Sällsynt när det gäller floran.
4. Alldeles riktiga.
5. Viktig kameradetalj.
6. Jämte.
7. Träribba.
8. Hyenra.
14. Erlander toppar den svenska

16. Att ha om halsen.
17. Gör det lilla fröet.
20. Tar sjömannen när han tar vakt.
21. Djur som lever på land och i vatten.
23. Afrikansk vadare.
25. Tilldelning.
26. Både bofasta och nomadiserande.
28. Göra skalkar.
30. Görs metkroken.
31. Hög som kan vara hög.
33. Skyddshölje.
36. Gumpfotad simmare.

lösningarna

till korsord 7 sändes till Vi kvinnors red., Norrtullsgatan 5, Sthlm Va, före den 15 november. De tre först öppnade rätta lösningarna belönas med bokpriser. Märk kuvertet "korsord 7".

MÅLARE HENRY KJÄLLANDER
till Eder tjänst
BONDEGATAS 65 — STOCKHOLM Sö
Tel. 43 31 89 — 41 62 59

CONSUL reseskrivmaskiner

GEDIGNA • ELEGANTA
LÄTTSKRIVNA • PRISBILLIGA
R-pris fr. 265: — inkl. väska

ETT ÅRS GARANTI

Fråga efter CONSUL skrivmaskiner i Er affär eller kontakta

Ingenjörsfirma
STEN R. KARLBOM

Brännkyrkagatan 154,
Stockholm Sö, tel. 08/69 42 11

gymnastik och massage

välgörande för

höstblekt ansikte

Så här års brukar sommarens solbränna definitivt försvinna och varje morgon möter oss i spegeln ett allt blekare ansikte. Har man nu inte förlänats rena och sköna drag, så vill man ju åtminstone se frisk ut. Litet massage som stimulerar blodcirkulationen och ger ny spänst åt ansiktsmuskulerna kunde kanske vara på sin plats.

Fem minuter varje kväll – mera tid tar det inte att gå igenom vårt massage-schema – bör man kunna offra på sitt ansikte. Gör så här när ansiktet är rengjort och nattkrämen klickats ut på kinder och panna:

① Bit ihop tänderna så att ni kan känna er fram till den punkt där käkarna möts. Tryck ett finger mot den lilla gropen och massera med cirklande rörelser (utan att hålla tänderna hopbitna förstås).

② Öppna munnen och stryk med handflatan upp från sidan av hakan över kinderna mot tinningen – alla rörelser avser att stryka musklerna uppåt-utåt.

③ Stryk långfingret upp på sidorna av näsan och ner längs näsryggen.

④ Stryk försiktigt med långfingret från inre ögonvrån upp under ögonbrynet ut mot tinningen och in under ögat, en mycket lätt strykning.

⑤ Massera pannan i små cirklar ut mot tinningarna.

⑥ Stryk med hela handflatan längs halsen neråt – mot hjärtat.

⑦ Klappa med handryggen under hakan – 10 ggr (dubbelt så många ggr om ni redan har en dubbelhaka).

Sedan rekommenderas fyra gymnastikrörelser för huvud och hals:

a. Uttala bokstäverna Y och Z tio gånger efter varandra med så energisk användning av ansiktsmuskulerna som möjligt.

b. Tryck med fingrarna mot tinningarna som om ni ville hålla kvar huden där. Öppna och slut ögonen tio gånger mycket energiskt – gymnastik för ögonlockets muskler.

c. Knyt händerna och tryck hakan bakåt med knogarna samtidigt som ni gör motstånd med huvudet – långsamt men kraftfullt, så att halsmusklerna spänns.

d. Böj huvudet bakåt samtidigt som ni med händerna om nacken försöker hindra det – tio gånger i följd, lugnt och energiskt.

Till slut bara en liten gyllene regel: Se till att all överflödigt nattkräm avlägsnas från ansiktet – det går bra att läska bort den med en mjuk pappersservett. Det som inte upptagits av huden efter massagen är till ingen nytta, det hindrar bara huden från att "andas" och ger alldeles onödig näring åt örngottet.

Sibyl

①

②

③

④

⑤

⑦

⑥

toupering bannlyst i höstens hårmode

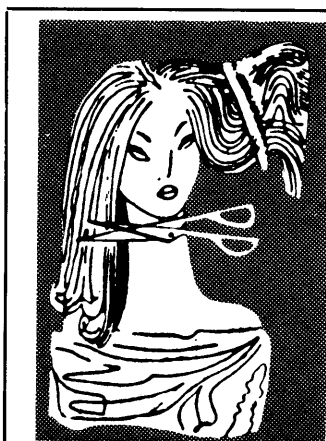
Swingens tidevarv med dess små nätta och åtsittande frisyformer har inspirerat tyska frisyrmödrarna till den nya linjen för hösten/vintern 1964—1965.

Med utgångspunkt från en lågt belägen kort bena på ena sidan kammats håret asymmetriskt i mjuka vågor ganska tätt intill huvudformen. Sidopartierna kammats något inåt ansiktet alltefter vad som bäst klär individen och även i pannan lämnas stort spelrum för individuell utformning med hänsyn tagen till klädsamheten. En liten pannlugg kan vara flikig, lättare eller tyngre eller helt uteslutas. På hjässan bannlyses all toupering — det typiska för linjen är att håret här skall ligga relativt platt åt den stora sidan med utgångspunkt från benan.

Håret är kort och verkar i den färdiga frisyren klippt i en rak linje från strax nedanför öronen och utefter nacklinjen. I själva verket har här för utarbetats en speciell klippningsmetod som är det bärande momentet för att få fram den rätta stilen. Dessutom förutsätter frisyren en speciell stödpermanent som ger erforderlig stadga och gör den hållbar.

En stor våg över öronen följer hela nacklinjen.

Enkla och relativt strikta linjer med lätt antydda vågor kommer bäst till sin rätt i en god hårkvalité. Därför rekommenderas mer än någonsin hårkurer för att återge naturlig spänst åt ett av många års touperingsraseri skadat hår, men också för att bibehålla ett friskt hår i god kondition.

*Modfrisyrens
fundament
klippning o
permanent*

*Damfrisör
Sune A Rollfeldt*

Linnégatan 41 - Tel. 61 97 23

Har Ni **klädproblem?**

låt Carlboms 10 KONTO lösa dem

Gör så här

Vik en "provningsdag" för CARLBOMS. Ur vår stora sortering av Herr- och Damkonfektion samt ekipering kan Ni välja allt från slipsar till damkappor.

Antag att Ni behöver handla för 600:—. Då räcker 200:— som handpenning. Resterande 400:— delas upp på 10 mån. Således 40:— per månadsbetalning. Kontantpriser utan räntor och tillägg!

Carlboms 10-konto är en sund kreditform skapad av det förtroende vi hyser för varje enskild kund. Ingen enda av våra 1.000-tals kunder har svikit detta förtroende och vi sviker aldrig en kund!

CARLBOMS

Tel. växel 34 04 90

Dam- och Herrkläder

KARLBERG SVÄGEN 40

Måndagsöppet till kl. 20

BULGARKONSERV

Sofia

presenterar:

Donausallad

Innehåller:	Lök
Söt paprika	Vegetabilisk olja
Gröna tomater	Vinaigre
Carotter	Lagerbärsblad

spar tid, arbete, pengar

Skalade tomater

I likhet med färska tomater kan de, tack vare sin fasta konsistens, skäras i klyftor och användas till garnering, i sallader, som smörgåspålägg m. m.

Gröna bönor

från Bulgarien har rönt mycket stor uppskattning i Sverige

Generalagent:

AB S. J. Norman

STYRMANSGATAN 5 — STOCKHOLM

Tel. 08/63 01 40

Marika

Fortsättning från sidan 13

att hon kanske skulle gå sin väg utan ett ord, nu när jag "bara" var vägarbetare. Men så gick det inte.

Hon läste brevet, läste den sista sidan om igen, så vek hon ihop det och gav mig det tillbaka.

— Nå? Ska du inte säga något? sa jag otåligt efter en stund. Jag tyckte ju trots allt om henne.

Hon stod bara och såg på mig en stund, med den där retsamma blicken som alltid gjorde mig så förvirrad, men så satte hon igång och det fanns inte en chans att stoppa henne.

— Var det jag som sa att du skulle byta jobb? Vem var det som sa att han hatade det där arbetet för han blev så utsliten av det och att det inte fanns någon framtid i det? Och att han inte hade tagit sin examen för att vara vägarbetare hela livet? Eller att det spelade ingen roll vad slags arbete det var, men att han inte tyckte om att bli genomblöt i regnväder och genomblåst i kylan? Var det inte jag som bönföll dig om att gå tillbaka till det här jobbet, när det visade sig att du inte kunde klara det andra? Och vem var det som alltid försökte förklara för dig att det inte var tillräckligt att ha en titel, att du måste ha kunskaperna också...

Och så gick hon på medan jag bara stod där och gapade.

Till att börja med blev jag helt mållös av raseri, men så gav jag upp. Nu var det för sent att bli arg. Det skulle jag ha blivit med detsamma.

— All right, sluta upp att bråka, naturligtvis har du rätt, sa jag till henne. Först på kvällen när vi bytte kläder sa jag till lille Macsi:

— Vet du, det där med kärlek, det är allt en vansinnig affär. Bara man börjar att tänka på det...

Just i det ögonblicket var det slut på varmvattnet, så jag glömde vad det var jag hade tänkt att säga. Jag tvättade mig i kallt vatten i stället och sprang direkt bort till gathörnet. Där stod Marika och väntade på mig under gatlyktan. Då jag såg hennes ljusa hår glänsa i det gula skenet, så var min ilska totalt bortblåst. Jag var ju kär i henne. Och dessutom håller jag ju inte alltid så benhårt på mitt. Kanske att jag också har mina fel. Men en sak vet jag, och det har jag alltid vetat, och det är att om det någonsin blir trubbel mellan Marika och mig så beror det bara på att Marika ändrar mening som en vindflöjel och att hon så obstinat vidhåller att det är hon som har rätt.

Döden får vänta

Av Grigori Fedosejev

DÖDEN FÅR VÄNTA är en äventyrsskildring ur den brutala verkligheten. Den handlar om Trofim Koroljovs växlingsrika liv, vilken under inbördeskrigets dagar förlorade sina föräldrar och hamnade bland de vilda barnen. Av en slump kom han sedan till en forskargrupp. Man följer Trofims utveckling från den smarta, erfarna inbrottstjuvens äventyrliga liv till vetenskapsmannens strapatsrika upplevelser i kampen för att tygla naturen och vilddjurens oböjliga krafter. En bok med oavbrutna spännande händelser från första till sista sidan.

Realistisk — intressant
oerhört spännande — lättläst
Illustrerad, 485 sidor

PRIS INBUNDEN: 21:50

I bokhandeln eller direkt från
Arbetarkulturs Förlag
Kungsgatan 84, Stockholm K
Telefon: 08/54 38 82

KÅSERIET:

"en jublets morgon"

Jag har beslutat att rycka upp mig. Annars kommer jag så småningom att bli som den första kvinnan i "Den andra kvinnan" om det nu är någon som minns en film med det namnet. Den första — dvs. hustrun — kom aldrig ur sin morgonrock förrän framåt kvällen och vannade sig sannerligen inte om vad man kallar ett vårdat yttre. Så gick det som det gick. Mannen skaffade sig förstås en älskarinna som inte gick i morgonrock hela dagen utan var ung, slank, välgymnastiserad och välvårdad nästan till det antiseptiska.

Med denna dystra bild för ögonen har jag nu äntligen knåpat ihop ett program som jag tänker följa. Ett sådant måste jag nämligen ha om inte den lättja, som hos mig tycks vara en ren naturkraft, alldeles skall leda mig in i fördärvet.

Jag koncentrerar mig till morgnarna.

Vid genomförandet av ett sådant här väsentligt beslut visar sig veckotidningarna vara den verkliga guldgruvan att ösa ur. Vänliga människor förmedlar i deras spalter tusentals små råd också om mina problem. Det är något att vara tacksam för. Foton på sagolikt sköna kvinnor iförda spetsprydda plagg som mera påminner om galatoaletter än nattlinnen visar dessutom hur lustbetonat ett sådant här uppryckningsarbete kan vara. De gör oftast reklam för något shampo i ett pastellfärgat badrum, där handdukarnas färg matchar kaklet och tvålarna. (Varför ser inga badrum i annonserna ut som vårt med plastbyxor på tork, strumpor och annan smutstvätt i plasthinkar, förvridna rester av tandkrämstuber, stövlar och plastbåtar, cyklopögon, vilda plastdjur, dyvåta handdukar där hängbanden saknas osv.?)

Nå, det var alltså programmet. Jag börjar med att rusa ut i

badrummet, som verkligen nu fått en nödortftig ansiktslyftning, duschar ansiktet med ljumt, därefter med kallt vatten. Det ökar "genomblödningen" och dessutom lär man vakna av denna behandling. Därefter klappar jag in den nya vitaminkrämen "glimery glo-ose" i ansiktet och på halsen och sålunda maskerad störtar jag ut i köket, där jag under sången "Opp amaryllis" tillreder ett glas kokt vatten blandat med pressad citron.

Sedan kör jag med yoga för öppet fönster, djupandningar och annat som hör till. Men man skall bara göra rörelser som är lustbetonade, framhölls det någonstans. Annars blir man stressad. Man skall, sades det, sträcka på sig som en kissekatt (!), svänga benen högt som en ballerina och hoppa kråka som en barnunge hur nu dessa våldsamma motsatser s. a. s. själsligt skall kunna förenas. Jag tycker det verkar dödtrist. Tacka vet jag Ling och så några lagom doser yoga.

Så till badrummet igen. Torrborstning är oerhört nyttigt, motverkar cellulitbildning och röda knottor och blodet cirkulerar snabbare efter 150 drag med borsten över kroppen. Snart cirkulerar blodet så hastigt i mina ådror att jag måste skaffa ett extra pumpaggregat till hjärtat.

Sedan följer badet och duschen. Gärna medelhavssalt i badet, vilket passar mig utmärkt eftersom det var årtal sedan jag var vid Medelhavet. Efter badet frotterar jag mig energiskt, det sätter fart på blodet nämligen. Så är det dags för talkpudret och en frisk eau de cologne. (Det vore fräsigare med Chanel nr 5 eller någon mer exklusiv parfym men det är ju inte nödvändigt att gå till överdrifter.) Fötterna smörjs in liksom händerna.

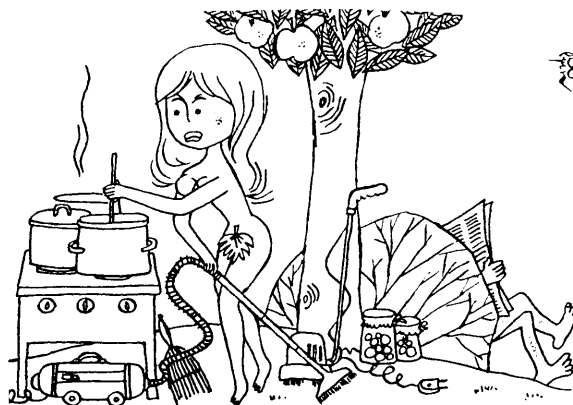
Sedan är det dags för make upen. Jag läste att amerikanskorna lägger på mascara tre gånger minst och målar läpparna konstfullt med olika skuggningar. Man kan också lägga skuggningar i ansiktet så hakan trollas bort eller näsan, ja, stängt taget kan man trolla bort hela ansiktet med en skickligt lagd make up.

Vid det laget är det dags att sätta på potatisen till middagen. Fräsch och pigg tar jag itu med hushållssysslorna.

Besynnerligt nog har denna nya giv haft en helt annan effekt på min omgivning än den jag tänkt mig. Barnen klagar över att de inte får välling på morgonen, min man vill hellre ha sina skjortknappar isydda än en välmakeupad, rendoftande hustru vid middagsbordet. Kan någon begripa detta?

Kraka

redan då . . .

— Adam, var är du?

allmän

cancer-

kontroll

får

vänta

personal-

brist

käpp

i hjulet

I nummer 5 av Vi kvinnor refererades ett upplysningsmöte som i maj månad anordnades av SKV-avdelningen i Hällefors. Där talade dr Bengt Sundberg från Centrallasarettet i Örebro om de möjligheter som står till buds för bekämpande av underlivscancer. Mötet som hade samlat 250 kvinnor antog ett uttalande som senare tillställdes landstinget och där man krävde snara åtgärder för att möjliggöra en fortlöpande hälsokontroll speciellt bland kvinnor i åldrarna över 25 år.

SKV-avdelningen har nu fått svar från landstinget:

"Hälso- och sjukvårdsstyrelsen delar helt den av avdelningen i uttalandet framförda uppfattningen om behovet av allmänna hälsoundersökningar av kvinnor för att så tidigt som möjligt upptäcka ev. kräfta i underlivsorgan och bröstkörtlar. En allmän hälsokontroll av det slag, som här avses, måste anordnas såsom massundersökningar med, då det gäller underlivskräfta, förutom vanlig gynekologisk undersökning, jämväl cytologisk undersökning och kolposkopi. Dessa undersökningar och kontroll av tagna prover kräver, förutom undersökningslokaler och vederbörlig utrustning, tillgång på ett stort antal utbildade cytologassistenter. Tillgången på dessa inom landet är för närvarande helt otillräcklig, men utbildning av ett ganska stort antal cytologassistenter pågår. Med hänsyn till utbildningstidens längd kommer det dock att dröja relativt lång tid innan tillgången motsvarar behovet. Intresset för en verksamhet av det här slaget är nämligen mycket stort över hela landet och flertalet större sjukhus planerar för en utveckling på området.

Under de senaste åren har i samband med pågående utbyggnad vid regionssjukhuset i Örebro hälso- och sjukvårdsstyrelsen beaktat behovet av lokaler för en allmän hälsokontroll av kvinnor och kompletterande utrustningar till såväl kvinnokliniken som det nyinrättade patologiska laboratoriet har anskaffats. I sjukhusets personalstat för nästkommande år har sålunda en tjänst som cytologassistent upptagits. Så snart tillgången på utbildad personal medger anställning av ytterligare cytologassistenter, avser såväl direktionen som hälso- och sjukvårdsstyrelsen att återkomma med förslag om ytterligare personalförstärkning för dessa arbetsuppgifter.

Med det ovanstående har hälso- och sjukvårdsstyrelsen sålunda velat under-

rätta avdelningen om dels de åtgärder, som redan vidtagits eller inom den närmaste tiden planeras av landstinget, dels ock att framför allt den bristande tillgången på utbildad personal för närvarande omöjliggör genomförande av en allmän hälsokontroll i den omfattning, som föreslagits av avdelningen".

Alltså, perosnalbristen är här, som på många andra områden av sjuk- och hälsovården, det avgörande hindret för att man snabbt skall komma till rätta med ett allvarligt problem.

Utbildningen tar i bästa fall 2½ år. Här ingår då grundutbildning på 2 år för laboratriser eller preparatriser plus 6 månaders fortbildning. För mera självständigt arbete krävs minst 1 års fortbildning.

Utbildningskapaciteten inger för närvarande inga stora förhoppningar om att Hälleforskvinnornas förslag om allmän hälsokontroll skall kunna förverkligas inom överskådlig tid. Vid förfrågan vid Sabbatsbergs cytologiska laboratorium i Stockholm har vi fått beskedet att det för närvarande utbildas summa 23 cytologassistenter i hela landet: 11 i Stockholm, 4 i Göteborg och 8 i Malmö—Lund.

Visst är det en framgång att utbildningen kommit igång, men med tanke på det enorma behov som föreligger av utbildad personal, är de siffror som här nämnts föga imponerande. Vad som utgör det största bekymret är emellertid att det ännu inte finns någon fastlagd plan för den framtida utbildningen av cytologassistenter. Här får Hälleforskvinnorna och alla andra som är angelägna om att det skall skapas förutsättningar för att effektivt bekämpa cancersjukdomarna, vända sig till myndigheter som står över landstingen.

Värdshuset Postiljonen

FARSTA TORG

DANS

onsdag, fredag, lördag, söndag

Söndagar familjemiddag med barnmatsedel

EXKLUSIV FESTVÅNING

FARSTA TORG

Beställningstel.:

64 55 00

Festvåning tel.:

64 55 01